М О Т И В И

КЪМ ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ДОСТЪП И РАЗКРИВАНЕ НА ДОКУМЕНТИТЕ И ЗА ОБЯВЯВАНЕ НА ПРИНАДЛЕЖНОСТ НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ КЪМ ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ И РАЗУЗНАВАТЕЛНИТЕ СЛУЖБИ НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА АРМИЯ (ЗИД НА ЗДРДОПБГДСРСБНА)

I. Причини, които налагат промените

Промените са обусловени от необходимостта действащата нормативна уредба да бъде приведена в съответствие с разпоредбата на § 8 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2026 г. (ДВ, бр. 69 от 2026 г.) (ЗДБРБ за 2026 г.), с която законодателят възложи на заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 4 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация да разработи предложение за нормативни промени за закриване на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия и преминаване на дейността ѝ към Държавна агенция „Архиви“.

Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия (Комисията) е създадена със Закона за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия (ЗДРДОПБГДСРСБНА) (ДВ, бр. 102 от 2006 г.). Съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗДРДОПБГДСРСБНА Комисията е независим държавен орган, който осъществява политиката на Република България за разкриването, обявяването и съхраняването на документите на Държавна сигурност и

разузнавателните служби на Българската народна армия. Комисията е юридическо лице - първостепенен разпоредител с бюджет, със седалище - София, като общата й численост е 93 щатни бройки. Комисията е структурирана в две дирекции – дирекция „Правно-административно обслужване, финансови дейности и управление на ресурси и системи“ и дирекция „Централизиран архив и публичност на архивите“.

Държавна агенция „Архиви“ е създадена като юридическо лице на бюджетна издръжка към Министерския съвет в съответствие с чл. 12, ал. 1 от Закона за Националния архивен фонд (ЗНАФ).

Съгласно чл. 2 от ЗНАФ националният архивен фонд се създава за осигуряване с документална информация управлението на държавата, развитието на науката и културата и защитата на правата и законните интереси на гражданите. С разпоредбата на чл. 3 от същия закон Националният архивен фонд е определен като постоянно попълваща се съвкупност от ценни документи, отразяващи материалния и духовния живот на обществото. Архиви, които съхраняват документи на Националния архивен фонд в съответствие с чл. 6, ал. 1 от ЗНАФ, са: държавни архиви, архиви и архивни сбирки на културни и други публични институции, архивни сбирки на държавни и общински музеи и библиотеки, архивни сбирки на читалища и религиозни институции и частни архиви.

Документите от архивите се съхраняват при спазване принципа за произход и осигурено единство и недробимост на архивните фондове. Развитието на информационната среда и нарастващите изисквания към управлението, дигитализирането и архивирането на информацията налагат усъвършенстване на нормативната уредба и оптимизиране на институционалната организация на тези дейности. Динамиката на обществените процеси поражда необходимостта от по-ефективно и последователно управление на информацията, основано на интегриран институционален подход.

Съществуващото разпределение на свързани функции между два отделни органа води до припокриване на дейности и ангажиране на допълнителни административни и финансови ресурси, което затруднява постигането на необходимата ефективност и ефикасност при тяхното използване, както и оказва негативно влияние върху координацията и изпълнението на държавната политика в областта на управлението и опазването на Националния архивен фонд.

Наличието на взаимосвързани дейности по управлението, дигитализацията и архивирането на информацията, разделени между два отделни органа, обуславя необходимостта от тяхното обединяване в рамките на един компетентен орган. Чрез оптимизация може да бъде намален броят на юридическите лица и на ръководните длъжности, както и на дублиращите се функции, свързани с административните дейности. По този начин ще се постигне по-ясно определяне на отговорностите, оптимизиране на административните процеси и по-ефективно използване на ресурсите, при запазване на специфичните функции.

Обединяването на взаимосвързаните дейности по управлението, дигитализацията и архивирането на информацията в рамките на един компетентен орган не може да бъде осъществено в рамките на съществуващото законодателство, само чрез вътрешна промяна в организацията на работа или чрез въвеждане на нови технологични възможности без промени в ЗДРДОПБГДСРСБНА, Закона за Националния архивен фонд (ЗНАФ) и подзаконовите нормативни актове, които изрично определят структурата, функциите и числеността на Комисията и на Държавна агенция „Архиви“.

II. Цели, които се поставят с приемането на законопроекта

С приемането на законопроекта ще се осигури единен институционален подход при управлението, съхраняването, дигитализацията и архивирането на информацията и при изпълнението на

държавната политика в областта на управлението и опазването на Националния архивен фонд. Ще бъде регламентирана единна организационна структура за изпълнение на дейностите по управлението, съхраняването, дигитализацията и архивирането на информацията, както и отговорностите с цел по-ефективна координация при изпълнението на държавната политика в областта на управлението и опазването на Националния архивен фонд. Същевременно ще бъде повишена ефикасността при използването на административните и финансовите ресурси чрез ограничаване на припокриващите се функции, броя на юридическите лица и броя на ръководните служители.

Действащата нормативна уредба ще се приведе в съответствие с § 8 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2026 г. (ДВ, бр. 69 от 2026 г.).

Законопроектът предвижда закриване на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, а пълномощията на председателя и на членовете на комисията да се прекратят. Функциите и правомощията на Комисията по ЗДРДОПБГДСРСБНА преминават към Държавна агенция „Архиви“, като компетентността за издаване на административните актове по обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия се предоставя на председателя на Държавна агенция „Архиви“. Предвижда се издадените от председателя на Държавна агенция „Архиви“ индивидуални административни актове да могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Към председателя на Държавна агенция „Архиви“ се създава помощен орган - Централна експертна комисия за обявяване на принадлежност на български граждани към органите на Държавна

сигурност и на разузнавателните служби на Българската народна армия, включително на техните предшественици и правоприемници, за периода от 9 септември 1944 г. до 16 юли 1991 г. Председателят на Държавна агенция „Архиви“ определя състава, задачите и правилата за нейната работа.

Със законопроекта се предвижда служебните правоотношения със служителите на Комисията да преминат към Държавна агенция „Архиви“ при условията и по реда на чл. 87а от Закона за държавния служител и чл. 123 от Кодекса на труда и в съответствие с определените в Устройствения правилник на Държавна агенция „Архиви“ структура и числен състав. С това се постига закрила на служителите при трансформиране на администрацията, от една страна, а от друга, се запазват и използват натрупаните от тях професионален опит, компетентност и квалификация. В резултат на това се осигурява приемственост в изпълнението на специализираните функции.

Законопроектът предвижда активите, информационните ресурси, пасивите, архивът, правата и задълженията на Комисията да преминат към Държавна агенция „Архиви“.

Със законопроекта се делегира на Министерския съвет с подзаконови нормативни актове :

1. Да създаде ликвидационна комисия и да определи нейните функции. Предвижда се председателят на ликвидационната комисия да упражнява правата на орган по назначаването по смисъла на Закона за държавния служител, съответно на работодател по смисъла на Кодекса на труда, по отношение на служителите на закритата комисия. Ликвидационната комисия следва да извърши ликвидацията на закритата Комисия в срок три месеца от назначаването й. Разходите по ликвидацията, включително за възнагражденията и обезщетенията по Закона за държавния служител и по Кодекса на труда, са за сметка на средствата по утвърдения бюджет на закритата комисия.

2. Да приеме промени в Устройствения правилник на Държавна агенция „Архиви“, свързани със структурата и числения състав на агенцията, с оглед на преминаването на служебните правоотношения със служителите на Комисията към Държавна агенция „Архиви“ при условията и по реда на чл. 87а от Закона за държавния служител и чл. 123 от Кодекса на труда в срок три месеца от влизането в сила на закона. Предвижда се до влизането в сила на промените служителите на закритата комисия да изпълняват функциите си съобразно Правилника за дейността на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия и на нейната администрация и приложимите вътрешни документи на закритата комисия.

Необходимите законодателни промени са свързани и с промени в Наказателния кодекс относно наказателната отговорност на длъжностно лице от Държавна агенция „Архиви“ за разгласяване на информация в нарушение на ЗДРДОПБГДСРСБНА и в Закона за защита на класифицираната информация относно компетентния орган за извършване на проверка по ЗДРДОПБГДСРСБНА в процедурата по проучване за надеждност и в Закона за Националния архивен фонд, като архивът на Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия се регламентира като обособена част от Централните държавни архиви.

Посочените промени ще бъдат осъществени чрез Преходните и заключителните разпоредби на законопроекта.

С Преходните и заключителните разпоредби се урежда и действието на разпоредбите на законопроекта спрямо висящи производства и процедури.

III. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба

Законопроектът не предвижда влияние върху държавния бюджет за 2026 г. Прилагането на предложената уредба не се очаква да доведе до необходимост от допълнителни финансови и други средства извън предвидените в рамките на бюджета за 2026 г.

IV. Очаквани резултати от прилагането на законопроекта

С предприемане на регулаторна намеса се предвижда да се осигури единен институционален и нормативен подход при управлението, съхраняването, дигитализацията и архивирането на информацията и при изпълнението на държавната политика в областта на управлението и опазването на Националния архивен фонд. Чрез регламентирането на единна организационна структура ще се постигнат общата и специфичните цели за провеждане на административна реформа в страната, насочена към оптимизиране на структурата и функциите на държавните органи. Ще се осигурят ясно определени отговорности и по-ефективна координация при изпълнението на държавната политика в тази сфера. Ще се повиши ефикасността при използването на административните и финансовите ресурси чрез ограничаване на припокриващите се функции, броя на юридическите лица и броя на ръководните служители. Ще се постигне оптимизация на административната структура със запазване на капацитета на служителите в закритата комисия.

Действащата нормативна уредба ще бъде приведена в съответствие с § 8 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2026 г. (ДВ, бр. 69 от 2026 г.).

За българските граждани, за които се извършват действия по закона, включително лицата, спрямо които се издават административни актове ще настъпи промяна, тъй като компетентността за издаване на административните актове по обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на

Българската народна армия се сменя и се предоставя на председателя на Държавна агенция „Архиви“.

За компетентните административни органи (централната и териториалната администрация на изпълнителната власт) ще се осигури възможност за взаимодействие с Държавна агенция „Архиви“ по въпроси съгласно новия обхват на нейните функции.

Възможно е да възникне временно административно натоварване за служителите на двете ведомства при прехвърлянето на функции, документация, информационни ресурси и персонал между структурите, което ще бъде преодоляно в краткосрочен план.

Не се очаква увеличаване на административната тежест за гражданите и бизнеса, тъй като не се въвеждат нови по същество задължения или материалноправни изисквания. Предложените промени не въвеждат нови регулаторни режими.

5. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз

С предложения законопроект не се въвеждат норми на правото на Европейския съюз.

По законопроекта са проведени обществени консултации чрез публикуването му на Портала за обществени консултации със срок за предложения и становища 30 дни.

РУМЕН РАДЕВ
МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

X